

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-05-26

Vår referens

Paulina Franzén

Utvecklingssamordnare

paulina.franzen@malmo.se

Arbetsmarknads- och socialnämndens insatser utan individuell behovsprövning

ASN-2025-8440

Sammanfattning

I den nya socialtjänstlagen (2025:X), som träder i kraft den 1 juli 2025, föreslås en ny bestämmelse som ger socialnämnden möjlighet att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning.

I enlighet med bestämmelsen ska arbetsmarknads- och socialnämnden fastställa utbudet av insatser, de villkor som ska gälla för att få insatserna, samt eventuella undantag från kravet på dokumentation av personuppgifter.

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta att fastställa insatserna enligt bifogat förslag. Insatserna utgörs av det befintliga utbudet av så kallade biståndslösa insatser.

Syftet är att säkerställa att dessa även fortsatt kan erbjudas Malmöbor efter den 1 juli 2025. Utbudet kommer att justeras och vidareutvecklas inom ramen för det långsiktiga arbetet med omställningen till en ny socialtjänstlag, samt vid behov anpassas i enlighet med förtydligande vägledning från lagstiftaren.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag gällande insatser utan individuell behovsprövning.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse Arbetsmarknads- och socialnämndens insatser utan individuell behovsprövning

Beslutsplanering

ASN beredning 2025-05-28

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2025-06-05

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2025-06-19

Beslutet skickas till

Avdelningschefer inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen

Ärendet

Bakgrund

En ny bestämmelse i socialtjänstlagen om insatser utan behovsprövning

I socialtjänstlagen (2025:X) som träder i kraft den 1 juli 2025 föreslås en ny bestämmelse som ger socialnämnden möjlighet att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning, det vill säga utan myndighetsutövning i form av utredning och beslut.

Syftet är att socialtjänsten ska kunna erbjuda ett tidigt och lätt tillgängligt stöd i enlighet med de nya mål som förs in i socialtjänstlagen om att socialtjänsten ska arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig.

Socialnämnden ska fastställa insatserna samt villkoren som ska gälla för att den enskilde ska få ta del av insatsen. Villkoren måste vara sådana att de enkelt går att kontrollera, exempelvis ålder och folkbokföringsadress. Inga individuella bedömningar av behoven får göras.

Barn som har fyllt 15 år kan få insatser utan behovsprövning utan vårdnadshavarens samtycke om nämnden gör bedömningen att det är lämpligt. Bedömningen gäller insatsen som helhet, inte enskilda individer.

Utföraren av insatsen är skyldig att informera den enskilde om möjligheten att göra en ansökan för att få sina behov prövade.

Rådgivning

Den nya socialtjänstlagen reglerar socialtjänstens ansvar för att ge vissa insatser men specificerar inte vilka insatser som ska ges utan individuell behovsprövning. Lagen slår fast att rådgivning är en insats som kan ges med eller utan behovsprövning.

Det saknas en entydig definition av rådgivning. Det handlar som regel om enstaka kontakter för att ge råd och vägledning till den enskilde. Samtidigt anger propositionen att det även kan handla om mer omfattande kontakter. Ett exempel är familjerådgivningen, som definieras som rådgivning i socialtjänstlagen.

Insatser som måste behovsprövas

Lagstiftaren slår fast att vissa insatser inte får ges utan behovsprövning:

- Ekonomiskt bistånd

- Placeringar av barn och unga (0-20 år) i jourhem, familjehem, HVB, SIS, stödboende samt skyddat boende
- Placeringar av vuxna i familjehem
- Kontaktperson och kontaktfamilj
- Särskilt boende

Ett nytt dokumentationskrav

En ny bestämmelse föreslås om dokumentation av genomförandet av insatser. Det medför att insatser utan individuell behovsprövning ska dokumenteras med personuppgifter.

Syftet är att möjliggöra uppföljning av effekterna av olika insatser. Ändamålsenlig dokumentation är en förutsättning för att ta fram beprövad erfarenhet. Detta gäller oavsett om insatser tillhandahålls efter behovsprövning eller utan behovsprövning.

För att dokumentationskraven inte ska bli för omfattande föreslås särskilda dokumentationsregler i socialtjänstlagen som ska gälla vid genomförandet av rådgivning och insatser som tillhandahålls utan individuell behovsprövning.

Rådgivning är alltid undantagen kravet på dokumentation av personuppgifter.

När socialnämnden tillhandahåller insatser utan individuell behovsprövning förekommer det inte någon handläggning. Det innebär att reglerna om dokumentation i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation (SOSFS 2014:5) inte aktualiseras i samband med att insatserna tillhandahålls utan individuell behovsprövning.

Nämnden kan besluta att undanta en insats från kravet på dokumentation om det finns särskilda skäl. Ett skäl kan vara att insatsen har en särskilt utsatt målgrupp som inte bedöms vara möjlig att nå utan en garanti att den enskilde får vara anonym. Det kan även finnas insatser där individbaserad dokumentation inte är genomförbar på grund av insatsens utformning, exempelvis vissa insatser i gruppform.

Nationell vägledning

Socialstyrelsen har tagit fram ett meddelandeblad om insatser utan individuell behovsprövning. I nuläget ger inte lagen eller propositionen heltäckande vägledning i alla frågor, exempelvis kring vilka grunder som kan motivera ett undantag från dokumentationskravet.

Som nämnts ovan finns det inte föreskrifter och allmänna råd för dokumentationen av insatserna. Socialstyrelsen har meddelat att de ska ta ställning till om det finns behov av sådana.

Det saknas vägledning kring vad som är en insats, vad som är rådgivning och hur olika former av insatser i samverkan med andra myndigheter och aktörer ska hanteras inom ramen för bestämmelsen.

Med anledning av ovanstående finns det en risk för att kommunerna kommer att göra olika bedömningar av vilka insatser som ska erbjudas utan individuell behovsprövning samt vilka insatser som undantas från kravet på dokumentation.

Det medför också en risk för att förvaltningen, i likhet med andra kommuner, inledningsvis tolkar och tillämpar bestämmelserna på ett felaktigt sätt. Om så är fallet kommer förvaltningen att göra nödvändiga justeringar i tillämpningen.

Tillvägagångssätt vid framtagande av nämndens utbud av insatser

Förvaltningen har inventerat och gjort bedömningar avseende det befintliga utbudet av så kallade biståndslösa insatser.

Förvaltningen har tagit del av propositionen, Socialstyrelsens meddelandeblad samt SKR:s informationsfilmer och webbföreläsningar om insatser utan behovsprövning.

Dialog har förts med andra kommuner på flera sätt; via Skånes kommuners nätverk, återkommande erfarenhetsutbyten med Stockholm och Göteborg samt via SKR:s samarbetsforum.

Dialog kring överväganden och bedömningar har också förts i nätverk för kommunjurister. Förvaltningen har stämt av med funktionsstödsförvaltningen och hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen.

Förvaltningens överväganden

Utgångspunkten för arbetet med att ta fram ett förslag på insatser utan individuell behovsprövning har varit att förvaltningen ska säkerställa en så rättssäker tillämpning som möjligt gällande det befintliga utbudet av biståndslösa insatser. Detta för att de ska kunna fortsätta erbjudas, även efter 1 juli. För att göra utbudet mer överskådligt har insatserna samlats i olika kategorier.

En utgångspunkt för utformningen av insatsutbudet är att nämnden fattar beslut om vilka insatser som ska erbjudas. Beskrivningen av utbudet har utformats så att det benämner insatserna i termer av vilken typ av insats samt vilka behov eller problem de ska möta, inte vilka verksamheter som ger insatserna.

Fortsatt utveckling av insatser utan behovsprövning

Förvaltningen kommer att fortsätta se över utbudet av insatser. Förutom att justera i enlighet med förtydligande vägledning om bestämmelsens tillämpning kan det innebära att börja erbjuda insatser som idag är behovsprövade utan behovsprövning eller att

erbjuda helt nya insatser utan behovsprövning. Förvaltningen återkommer till nämnden med förslag på revideringar när det uppstår behov av förändringar i utbudet.

Särskilt om rådgivning

Förvaltningen har bedömt vilka insatser som är rådgivning förutom de insatser som redan regleras i socialtjänstlagen, det vill säga familjerådgivning samt budget- och skuldrådgivning.

Förvaltningen bedömer att familjerådgivningen inte behöver fastställas av nämnden som en insats utan behovsprövning då den är tydligt reglerad i såväl nuvarande som nya socialtjänstlagen. Däremot bedöms nämnden behöva fastställa att budget- och skuldrådgivningen även fortsättningsvis ska ges utan individuell behovsprövning. Detta innebär inte några förändringar i sak eller arbetssätt.

Särskilt om uppsökande verksamheter

Förvaltningen delar Sveriges kommuner och regioners bedömning att uppsökande och fältande verksamheter inte är insatser utan dessa ska betraktas som arbetssätt.

Dessa verksamheter behöver därför inte omfattas av nämndens beslut.

Arbetsmarknadsinsatser

Socialtjänstlagen reglerar inte socialtjänstens ansvar för arbetsmarknadsinsatser.

Förvaltningen behöver utreda och ta ställning till frågan innan det är möjligt att fastställa om bestämmelsen om insatser utan behovsprövning kan vara tillämplig på dessa insatser.

Förvaltningen kommer att utreda frågan under hösten 2025 och återkomma till nämnden med förslag.

Undantag från dokumentationskravet

I beskrivningen av insatsutbudet anges vilka insatser som undantas från kravet på dokumentation av personuppgifter, samt skälen för bedömningen.

Där inget anges omfattas insatserna av dokumentationskravet.

I en majoritet av insatserna sker redan någon form av dokumentation av genomförandet för verksamhetsuppföljning.

Konsekvenser av beslutet att fastställa insatser utan behovsprövning

Med anledning av att det inte görs några förändringar påverkas inte Malmöbor i någon betydande utsträckning av beslutet att fastställa utbudet av insatser.

Beslutet kan bidra till att det blir tydligare för den enskilde vilka insatser som finns tillgängliga utan behovsprövning. Den nya bestämmelsen innebär i praktiken att det är den enskilde som avgör vilket behov av stöd som han eller hon har.

Beslutet medför inga särskilda ekonomiska konsekvenser eftersom insatsutbudet är oförändrat. Utbudet har utformats successivt sedan förvaltningen bildades och bygger på verksamhetens bedömningar av behov och målgrupper. Det omfattar såväl förebyggande och tidiga insatser som insatser till personer med svårare problematik. Någon ny analys av målgrupper och behov har inte gjorts i detta skede.

Inför eventuella beslut om förändringar i utbudet av insatser utan behovsprövning behöver konsekvensanalyser genomföras, både generellt och specifikt utifrån barnets rättigheter. Arbetet med att se över och justera utbudet för att bättre möta Malmöbors behov är en del av den långsiktiga omställningen och kommer att fortsätta.

Under hösten 2024 och våren 2025 har en nulägesanalys genomförts, inklusive en barnkonsekvensanalys, i syfte att ta fram ett kunskapsunderlag för det fortsatta arbetet.

Förändringen av dokumentationskravet kan påverka Malmöbor såväl positivt som negativt. Dokumentation är ett verktyg för att säkerställa en rättssäker hantering och att den enskilde får det som insatsen utlovar.

Det kan vara ett sätt att stärka skyddet för barn om socialtjänsten även dokumenterar genomförandet av insatser som inte föregås av behovsprövning. Dokumentationen kan ge viktig information om huruvida den enskilde har behov av fler insatser.

Samtidigt kan ett dokumentationskrav ses som en inskränkning i den personliga integriteten. Det finns en rädsla bland både barn och vuxna för att bli registrerade hos socialtjänsten. Krav på dokumentation av personuppgifter medför en risk att vissa avstår från att söka stöd, vilket riskerar att leda till att behoven ökar över tid. Det kan exempelvis påverka barn som ofta är beroende av vårdnadshavare eller andra vuxna för att få sina rättigheter gällande stöd och information tillgodosedda.

Mot bakgrund av denna avvägning bedömer förvaltningen att vissa insatser ska undantas från kravet på dokumentation av personuppgifter, i syfte att säkerställa att stödet förblir tillgängligt för dem som annars riskerar att avstå från att söka stöd.

Förvaltningen arbetar med att säkerställa att det finns korrekt information om insatsutbudet på malmo.se inför den 1 juli. Det handlar bland annat om att se till att rätt information ges om villkoren för insatsen, samt huruvida det är möjligt att vara anonym.

De flesta verksamheter för redan någon form av dokumentation men för några kommer dokumentationskravet att innebära en ny arbetsuppgift.

Förvaltningen tar fram information och stöd till berörda verksamheter för att underlätta i omställningen.

Förvaltningen följer utvecklingen i frågan noggrant, både vad gäller den juridiska regleringen och de konsekvenser detta kan få för Malmöbor.

Ansvariga

Madeleine Moberg Enhetschef

Truls Hallin Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef